

TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS
SODNÍ DVŮR EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ
DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN GEMEINSCHAFTEN
EUROOPA ÜHENDUSTE KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
DE JUSTICE DES COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES
CÚIRT DE JUSTICE NA gCÓMHPHOBAL EORPACH
CORTE DI GIUSTIZIA DELLE COMUNITÀ EUROPEE
EIROPAS KOPIENU TIESA

LUXEMBOURG

POS BENDRIJŲ TEISINGUMO TEISMAS
RÓPAI KÖZÖSSÉGEK BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-GUSTIZZJA TAL-KOMUNITAJIET EWROPEJ
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DAS COMUNIDADES EUROPEIAS
SÚDNY DVOR EURÓPSKYCH SPOLEČENSTEV
SODIŠČE EVROPSKIH SKUPNOSTI
EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS DOMSTOL

Press and Information

PRESS RELEASE No 106/06

Judgment of the Court of Justice in Case C-65/05

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

(δεύτερο τμήμα)

της 26ης Οκτωβρίου 2006 (*)

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ – Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων – Άρθρο 43 ΕΚ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Άρθρο 49 ΕΚ – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Απαγόρευση εγκαταστάσεως και λειτουργίας ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων – Οδηγία 98/34/ΕΚ – Τεχνικά πρότυπα και κανονισμοί – Εθνική κανονιστική ρύθμιση εφαρμοζόμενη στα ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά παίγνια»

Στην υπόθεση C-65/05,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 2005,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Πατακιά, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο, προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από την Α. Σαμώνη Ράντου και τη Ν. Δαφνίου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, R. Schintgen, P. Kūris (εισηγητή), Γ. Αρέστη και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs

γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, εισάγοντας στα άρθρα 2, παράγραφος 1, 3, δεύτερο εδάφιο, 4 και 5 του νόμου 3037/2002 (ΦΕΚ Α' 174/30.7.2002) την απαγόρευση εγκαταστάσεως και λειτουργίας όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών παιγνίων ψυχαγωγίας και όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ, καθώς και από το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών (ΕΕ L 204, σ. 37), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998 (ΕΕ L 217, σ. 18, στο εξής: οδηγία 98/34).

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- 2 Το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34 ορίζει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

“τεχνικός κανόνας”: τεχνική προδιαγραφή ή άλλη απαίτηση ή κανόνας σχετικά με τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των οικείων διοικητικών διατάξεων των οποίων η τήρηση είναι υποχρεωτική *de jure* ή *de facto*, για την εμπορία, την παροχή υπηρεσιών, την εγκατάσταση ενός φορέα παροχής υπηρεσιών ή τη χρήση σε κράτος μέλος ή σε σημαντικό τμήμα του κράτους αυτού, όπως επίσης, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 10, οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος και την παροχή ή χρήση μιας υπηρεσίας ή την εγκατάσταση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.

- 3 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34 έχει ως εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν πάραυτα στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός εάν πρόκειται απλώς για αυτούσια μεταφορά ενός διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή πληροφόρηση ως προς το συγκεκριμένο πρότυπο. Επίσης, απευθύνουν στην Επιτροπή κοινοποίηση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η θέσπιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα, εκτός εάν οι λόγοι αυτοί συνάγονται ήδη από το ίδιο το σχέδιο.»

- 4 Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφοι 1 έως 5, της οδηγίας 98/34, τα κράτη μέλη αναβάλλουν την έγκριση ενός σχεδίου τεχνικού κανόνα για τρεις μήνες από την ημερομηνία παραλαβής από την Επιτροπή της γνωστοποίησης που περιλαμβάνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, εφόσον η Επιτροπή ή άλλο κράτος μέλος διατυπώσει εμπειριστατωμένη γνώμη σύμφωνα με την οποία το προτεινόμενο μέτρο παρουσιάζει πτυχές που μπορούν ενδεχομένως να δημιουργήσουν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών ή στην ελεύθερη εγκατάσταση των φορέων παροχής υπηρεσιών στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς. Η αναβολή αυτή μπορεί να αφορά μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις που απαριθμούνται ρητώς στις εν λόγω διατάξεις.

5 Το άρθρο 9, παράγραφος 7, της οδηγίας 98/34 προβλέπει τα εξής:

«Οι παράγραφοι 1 έως 5 δεν εφαρμόζονται όταν ένα κράτος μέλος:

για λόγους έκτακτης ανάγκης, που επιβάλλονται από σοβαρή και απρόβλεπτη κατάσταση συνδεδεμένη με την προστασία της υγείας των προσώπων και των ζώων, με τη διατήρηση της χλωρίδας ή με την ασφάλεια, πρέπει να εκπονήσει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα τεχνικούς κανόνες, προκειμένου να τους εκδώσει και να τους θέσει σε ισχύ αμέσως, χωρίς να είναι δυνατή η διενέργεια διαβουλεύσεων.

Το κράτος μέλος παραθέτει στη γνωστοποίηση που αναφέρεται στο άρθρο 8 την αιτιολογία του επείγοντα χαρακτήρα των μέτρων. Η Επιτροπή αποφαινεται το συντομότερο δυνατόν σχετικά με τη γνωστοποίηση αυτή. Σε περίπτωση καταχρηστικής προσφυγής στην ως άνω διαδικασία, η Επιτροπή λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τηρείται ενήμερο από την Επιτροπή.»

Η εθνική νομοθεσία

6 Το άρθρο 1 του νόμου 3037/2002, που τιτλοφορείται «Κατηγορίες παιγνίων», έχει ως εξής:

«Κατά την έννοια των διατάξεων του παρόντος νόμου:

- α. Μηχανικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο, για τη λειτουργία του οποίου είναι αναγκαία και η συμβολή της μυϊκής δύναμης του παίκτη.
- β. Ηλεκτρικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο, για τη λειτουργία του οποίου απαιτείται η παρουσία ηλεκτρικών υποστηρικτικών μηχανισμών.
- γ. Ηλεκτρομηχανικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο, για τη λειτουργία του οποίου απαιτείται τόσο η παρουσία ηλεκτρικών υποστηρικτικών μηχανισμών όσο και η συμβολή της μυϊκής δύναμης του παίκτη.
- δ. Ηλεκτρονικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο, για τη λειτουργία του οποίου, εκτός των υποστηρικτικών ηλεκτρικών, ηλεκτρονικών και άλλων μηχανισμών, απαιτείται η ύπαρξη και εκτέλεση λογισμικού (προγράμματος).
- ε. Ψυχαγωγικό τεχνικό παίγνιο είναι εκείνο του οποίου το αποτέλεσμα εξαρτάται αποκλειστικά από την τεχνική ή πνευματική ικανότητα του παίκτη και η διενέργεια του έχει, αποκλειστικά, ψυχαγωγικό σκοπό.

Στην κατηγορία των ψυχαγωγικών τεχνικών παιγνίων εντάσσονται και όσα παίγνια με παιγνιόχαρτα χαρακτηρίστηκαν ως «τεχνικά παίγνια» με βάση τις διατάξεις του [κωδικοποιημένου] Β.Δ. 29/1971.»

7 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου, που τιτλοφορείται «Απαγόρευση διενέργειας ή εγκατάστασης παιγνίων», προβλέπει τα εξής:

«Απαγορεύεται η διεξαγωγή των υπό στοιχεία β, γ και δ του άρθρου 1 παιγνίων, περιλαμβανομένων και των υπολογιστών, σε δημόσια γενικά κέντρα όπως ξενοδοχεία, καφενεία, αίθουσες αναγνωρισμένων σωματείων κάθε φύσης και σε κάθε άλλο δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο. Επίσης απαγορεύεται η εγκατάσταση των παιγνίων αυτών.»

- 8 Το άρθρο 3 του ίδιου νόμου, που τιτλοφορείται «Επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου», ορίζει τα εξής:

«Δεν εμπίπτει στην απαγόρευση που ορίζεται στο άρθρο 2 η εγκατάσταση και λειτουργία ηλεκτρονικών υπολογιστών σε καταστήματα που λειτουργούν ως επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου. Η διενέργεια, όμως, παιγνίου με τους υπολογιστές αυτούς, ανεξάρτητα από τον τρόπο διενέργειάς του, απαγορεύεται.

Για τη λειτουργία επιχείρησης προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, απαιτείται ειδική άδεια του δήμου ή της κοινότητας στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το κατάστημα και αν λειτουργεί σε πλοίο της λιμενικής αρχής του αφετηρίου λιμένα. Κατά την πρώτη εφαρμογή του μέτρου, η επιχείρηση πρέπει να εφοδιαστεί με την άδεια αυτή, εντός τριών (3) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού.»

- 9 Σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου 3037/2002, που τιτλοφορείται «Ποινικές κυρώσεις»:

«1. Όσοι εκμεταλλεύονται ή διευθύνουν κέντρα ή άλλους χώρους της παραγράφου 1 του άρθρου 2 στα οποία διενεργούνται ή εγκαθίστανται παίγνια απαγορευμένα κατά τις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων, τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και με χρηματική ποινή τουλάχιστον πέντε χιλιάδων ευρώ. Σε περίπτωση υποτροπής τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και με χρηματική ποινή από εικοσιπέντε έως εβδομήντα πέντε χιλιάδων ευρώ. Το δικαστήριο διατάσσει και τη δήμευση των μηχανημάτων παιγνίων.

2. Οι διατάξεις της περίπτωσης γ της παραγράφου 1, η παράγραφος 3 και η παράγραφος 4 του άρθρου 7 του κωδικοποιημένου Β.Δ. 29/1971 εφαρμόζονται αναλόγως.»

- 10 Το άρθρο 5 του εν λόγω νόμου, που τιτλοφορείται «Διοικητικές κυρώσεις», ορίζει τα εξής:

«1. Πέρα από την επιβολή των προβλεπόμενων ποινικών κυρώσεων, αν διαπιστωθεί η διεξαγωγή ή εγκατάσταση απαγορευμένου, κατά τις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων παιγνίου, επιβάλλεται πρόστιμο δέκα χιλιάδων ευρώ για κάθε μηχανήμα παιγνίου και οριστική αφαίρεση της άδειας λειτουργίας της επιχείρησης, κατά τις διατάξεις του άρθρου 7.

2. Το πρόστιμο επιβάλλεται με απόφαση του προϊσταμένου της αρμόδιας αρχής της παρ. 1 του άρθρου 6, που διαπιστώνει την παράβαση. Στην απόφαση αυτή γίνεται περιγραφή της παράβασης, αναγράφεται το πρόστιμο που επιβάλλεται, καθώς και η διάταξη που εφαρμόζεται. Μαζί με την απόφαση κοινοποιείται στον παραβάτη αντίγραφο της σχετικής έκθεσης ελέγχου.»

- 11 Τέλος, το άρθρο 9, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002 ορίζει ότι «[μ]ε τις διατάξεις του νόμου αυτού δεν θίγονται οι διατάξεις του Ν. 2206/1994 [...] καθώς και οι λοιπές διατάξεις περί καζίνων.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 12 Κατόπιν των καταγγελιών που έλαβε σχετικά με την απαγόρευση, σε εθνικό επίπεδο, της εγκαταστάσεως και λειτουργίας στην Ελλάδα ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών παιγνίων ψυχαγωγίας και όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων, η Επιτροπή εξέτασε τον νόμο 3037/2002, που τέθηκε σε ισχύ στις 30 Ιουλίου 2002. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο νόμος αυτός είναι ασύμβατος προς τις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου.

- 13 Η Επιτροπή, αφού κάλεσε την Ελληνική Δημοκρατία να υποβάλει τις παρατηρήσεις της, με επιστολές της 18ης Οκτωβρίου 2002 και της 11ης Ιουλίου 2003, εξέδωσε, στις 30 Μαρτίου 2004, αιτιολογημένη γνώμη.
- 14 Η Επιτροπή, δεδομένου ότι δεν έκρινε ικανοποιητική την απάντηση της Ελληνικής Κυβερνήσεως στην εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη και επειδή θεώρησε ότι η παράβαση συνεχιζόταν, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

- 15 Η Επιτροπή προβάλλει τρεις αιτιάσεις προς στήριξη της προσφυγής της. Πρώτον, υποστηρίζει ότι η γενική απαγόρευση των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, που εισήγαγε ο νόμος 3037/2002, είναι αντίθετη προς τις διατάξεις των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ. Δεύτερον, ισχυρίζεται ότι ο εν λόγω νόμος είναι ασύμβατος προς τις υποχρεώσεις που υπέχει η Ελληνική Δημοκρατία από τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ. Τρίτον, η Επιτροπή προσάπτει στο εν λόγω κράτος μέλος ότι δεν τήρησε τη διαδικασία ενημέρωσης που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, που αντλείται από την παράβαση των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 16 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η απαγόρευση εγκαταστάσεως όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών παιγνίων ψυχαγωγίας και όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων, την οποία προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002, είναι αντίθετη προς το άρθρο 28 ΕΚ. Κατ' αυτήν, ο νόμος αυτός συνιστά αδικαιολόγητο μέτρο από την άποψη τόσο των διατάξεων του άρθρου 30 ΕΚ όσο και των επιτακτικών αναγκών γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει το Δικαστήριο και είναι επίσης δυσανάλογος όσον αφορά τον σκοπό προστασίας ενός γενικού συμφέροντος.
- 17 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι ελληνικές αρχές δεν ανέφεραν σαφώς τη σχέση μεταξύ της εν λόγω απαγορεύσεως και του προβλήματος που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν, καθόσον οι εν λόγω αρχές επικεντρώνουν την ανάλυσή τους αποκλειστικά στις αρνητικές συνέπειες της ανεξέλεγκτης χρήσης των μηχανών τυχερών παιγνίων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναφέρει ότι είναι δυνατόν να εφαρμοστούν εναλλακτικές μορφές ελέγχου, όπως είναι η εισαγωγή ειδικών συστημάτων προστασίας στις μηχανές τεχνικών ή ψυχαγωγικών παιγνίων, έτσι ώστε να είναι αδύνατον να μετατραπούν σε τυχερά.
- 18 Η Ελληνική Δημοκρατία αναγνωρίζει ότι ο νόμος 3037/2002 ενδέχεται να θέτει εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων και, κατά συνέπεια, να θίγει την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων του άρθρου 28 ΕΚ.
- 19 Ωστόσο, υποστηρίζει ότι, ήδη από την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, υποστήριξε ότι μια τέτοια γενική απαγόρευση, εφαρμοζόμενη αδιακρίτως τόσο στους Έλληνες όσο και στους αλλοδαπούς επιχειρηματίες, θεωρήθηκε, κατά τον χρόνο εκδόσεως και δημοσιεύσεως του νόμου 3037/2002, αναγκαία και δικαιολογημένη για λόγους, αφενός, προστασίας της δημόσιας ηθικής και της δημόσιας τάξης, που προβλέπονται στο άρθρο 30 ΕΚ, και, αφετέρου, προστασίας των καταναλωτών και της κοινωνικής τάξης, που αποτελούν επιτακτικές ανάγκες γενικού συμφέροντος τις οποίες έχει αναγνωρίσει η νομολογία του Δικαστηρίου.

- 20 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ειδικότερα ότι, λόγω της εξελίξεως της τεχνολογίας, τα παίγνια τα οποία αφορά ο νόμος 3037/2002 μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε τυχερά, τα οποία ανέκαθεν απαγορεύονται στην Ελλάδα εκτός των καζίνων, και ότι η κατάσταση έχει καταστεί ανεξέλεγκτη, με αποτέλεσμα την εμφάνιση σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, ο εθισμός των παικτών, η κατασπατάληση σημαντικών οικονομικών πόρων, ο εύκολος και παράνομος πλουτισμός όσων ασχολούνται με την εκμετάλλευση, την εγκατάσταση και τη διακίνηση των ηλεκτρονικών παιγνίων, η εκ μέρους των παικτών απώλεια σημαντικών χρηματικών ποσών και η απώλεια σημαντικών φορολογικών εσόδων.
- 21 Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, το εν λόγω κράτος μέλος ισχυρίζεται ότι τα συγκεκριμένα λιγότερο περιοριστικά μέτρα τα οποία, κατ' αυτό, τέθηκαν σε εφαρμογή μεταξύ του 1996 και του 2000, ήτοι πριν από την πλήρη απαγόρευση των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων με τον νόμο 3037/2002, κρίθηκαν ανεπαρκή για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος που προκαλούν τα παίγνια αυτά και το οποίο προκύπτει από το πάθος των ανθρώπων για τα τυχερά παίγνια.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 22 Επιβάλλεται εκ προοιμίου η διαπίστωση ότι από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1 και 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002 προκύπτει ότι δεν εμπίπτουν στην απαγόρευση του νόμου αυτού τα τεχνικά ψυχαγωγικά παίγνια, που περιλαμβάνονται στο εν λόγω άρθρο 1, στοιχείο ε'. Κατά συνέπεια, τα παίγνια αυτά πρέπει να εξαιρεθούν από το αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής.
- 23 Όσον αφορά την πρώτη αιτίαση της Επιτροπής, πρέπει να υπομνησθεί ότι ως «εμπορεύματα» πρέπει να νοούνται τα αποτιμητά σε χρήμα προϊόντα που μπορούν να αποτελέσουν, ως τέτοια, αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών (αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1968, 7/68, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 805, 809, και της 21ης Οκτωβρίου 1999, C-97/98, Jägerskiöld, Συλλογή 1999, σ. I-7319, σκέψη 30).
- 24 Συναφώς, τα ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά παίγνια, συμπεριλαμβανομένων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, δεδομένου ότι έχουν εμπορική αξία και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών, να εισαχθούν ή να εξαχθούν και να τεθούν στη διάθεση του καταναλωτή με την καταβολή αντιτίμου, πληρούν τα εν λόγω κριτήρια και συνιστούν εμπορεύματα κατά την έννοια της Συνθήκης ΕΚ.
- 25 Πρέπει να υπομνησθεί επίσης ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αρχές της Συνθήκης (αποφάσεις της 9ης Δεκεμβρίου 1997, C-265/95, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1997, σ. I-6959, σκέψη 24, και της 12ης Ιουνίου 2003, C-112/00, Schmidberger, Συλλογή 2003, σ. I-5659, σκέψη 51), που βρίσκει την έκφρασή της στην προβλεπόμενη στο άρθρο 28 ΕΚ απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών επί των εισαγωγών μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και όλων των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος.
- 26 Ελλείψει εναρμονισμένων κανόνων σε κοινοτικό επίπεδο στον τομέα των παιγνίων, η ελεύθερη κυκλοφορία των παιγνίων διασφαλίζεται από τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ.
- 27 Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, κάθε εμπορική ρύθμιση των κρατών μελών που μπορεί να εμποδίσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο πρέπει να θεωρείται μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς (βλ. απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2004, C-41/02, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 2004, σ. I-11375, σκέψη 39 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 28 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια εθνική νομοθεσία όπως ο νόμος 3037/2002 συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ, τούτο δε μολονότι ο νόμος αυτός δεν απαγορεύει την εισαγωγή των οικείων προϊόντων και τη διάθεσή τους στην αγορά.
- 29 Συγκεκριμένα, αφενός, η απαγόρευση εγκαταστάσεως όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο εκτός των καζίνων, που περιέχεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του νόμου αυτού, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, από τις 30 Ιουλίου 2002, ήτοι από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του νόμου αυτού, μείωση του μεγέθους των εισαγωγών τέτοιων παιγνίων από άλλα κράτη μέλη.
- 30 Αφετέρου, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, πράγματι, οι εισαγωγές μηχανών παιγνίων, όπως αυτά που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, για την εγκατάστασή τους σε δημόσιους ή ιδιωτικούς χώρους στην Ελλάδα, εκτός των καζίνων, έπαυσαν από της θεσπίσεως της εν λόγω απαγορεύσεως, μολονότι οι μηχανές αυτές νομίμως κατασκευάζονται και διατίθενται στους καταναλωτές εντός άλλων κρατών μελών.
- 31 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι μια εθνική ρύθμιση που περιορίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων δεν είναι απαραίτητως αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο αν μπορεί να δικαιολογηθεί από κάποιον από τους λόγους γενικού συμφέροντος που απαριθμούνται στο άρθρο 30 ΕΚ ή από κάποια από τις επιτακτικές ανάγκες που έχει δεχθεί η νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2005, C-366/04, Schwarz, Συλλογή 2005, σ. I-10139, σκέψη 30 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία ισχυρίζεται ότι, για τους λόγους που διατυπώνονται στην εισηγητική έκθεση του νόμου 3037/2002, η γενική απαγόρευση εγκαταστάσεως όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ήταν αναγκαία για την προστασία της δημόσιας ηθικής και της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ειδικότερα ότι, λόγω της εξελίξεως της τεχνολογίας, τα παίγνια αυτά μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε τυχερά και τονίζει ότι η κατάσταση έχει καταστεί ανεξέλεγκτη, με αποτέλεσμα την εμφάνιση σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων, όπως είναι αυτά που απαριθμούνται στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως.
- 33 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι λόγοι αυτοί, οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σύνολό τους, συνδέονται με την προστασία των αποδεκτών της υπηρεσίας και, γενικότερα, των καταναλωτών, καθώς και με την προστασία της κοινωνικής τάξεως, οπότε συνιστούν σκοπούς οι οποίοι, όπως έχει ήδη κριθεί, συγκαταλέγονται μεταξύ αυτών που μπορούν να θεωρηθούν επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 1994, C-275/92, Schindler, Συλλογή 1994, σ. I-1039, σκέψη 58 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-124/97, Läärä κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-6067, σκέψη 33).
- 34 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι οι ως άνω λόγοι μπορούν να δικαιολογήσουν, από την άποψη του άρθρου 28 ΕΚ και λαμβανομένων υπόψη των κοινωνικών και πολιτιστικών ιδιομορφιών, περιορισμούς που μπορούν να φθάσουν μέχρι την απαγόρευση των λαχειοφόρων αγορών και των λοιπών επί χρήμασι παιγνίων στο έδαφος ενός κράτους μέλους (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Schindler, σκέψη 59).

- 35 Βεβαίως, με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Schindler και Läärä κ.λπ., το Δικαστήριο τονίσε ότι οι θεωρήσεις ηθικού, θρησκευτικού ή πολιτιστικού χαρακτήρα που απαντούν σε όλα τα κράτη μέλη σχετικά με τις λαχειφόρες αγορές και τα λοιπά παίγνια επί χρήμασι μπορούν να καταστήσουν δυνατό τον εκ μέρους των εθνικών νομοθεσιών περιορισμό, ή ακόμη και την απαγόρευση, της ασκήσεως των παιγνίων επί χρήμασι και την αποφυγή έτσι του ενδεχομένου να αποτελέσουν πηγή ατομικού οφέλους. Το Δικαστήριο έχει τονίσει επίσης ότι, λαμβανομένου υπόψη του σημαντικού μεγέθους των ποσών που μπορούν να συγκεντρωθούν μέσω των παιγνίων αυτών και των κερδών που μπορούν να προσφέρουν στους παίκτες, ιδίως όταν διοργανώνονται σε μεγάλη κλίμακα, οι λαχειοφόροι αγορές ενέχουν υψηλό κίνδυνο εγκλημάτων και απατών. Επιπλέον, συνιστούν παρακίνηση για δαπάνη χρημάτων που μπορεί να έχει επιβλαβείς ατομικές και κοινωνικές συνέπειες (προπαρατεθείσες αποφάσεις Schindler, σκέψη 60, καθώς και Läärä κ.λπ., σκέψη 13).
- 36 Ωστόσο, η παρούσα διαφορά διακρίνεται από τις δύο υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι προπαρατεθείσες αποφάσεις Schindler και Läärä κ.λπ., στον βαθμό που δεν αμφισβητείται ότι, εν προκειμένω, πρόκειται για ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά παίγνια που δεν έχουν χαρακτηριστικά παρεμφερή με αυτά των επίμαχων στο πλαίσιο των εν λόγω υποθέσεων παιγνίων. Συγκεκριμένα, τα παίγνια που καταλαμβάνονται από την απαγόρευση του άρθρου 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002 δεν είναι εκ φύσεως τυχερά, καθόσον ο σκοπός τους δεν είναι η προσδοκία του χρηματικού κέρδους (βλ., κατ' αντιδιαστολή, προπαρατεθείσα απόφαση Läärä κ.λπ., σκέψη 17).
- 37 Επομένως, δεδομένου ότι τα ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά παίγνια δεν μπορούν να θεωρηθούν τυχερά παίγνια, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Ελληνικής Δημοκρατίας, ότι τα όσα δέχθηκε το Δικαστήριο με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Schindler και Läärä κ.λπ. σχετικά με τα τυχερά παίγνια μπορούν να εφαρμοστούν και στα ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά παίγνια.
- 38 Μολονότι η νομολογία αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση περίπτωση, οι επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος τους οποίους επικαλείται η Ελληνική Δημοκρατία μπορούν να δικαιολογήσουν το εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Ωστόσο, πρέπει προς τούτο το αιτούμενο εθνικό μέτρο να είναι ανάλογο προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς.
- 39 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν αποδεικνύει ότι έθεσε σε εφαρμογή όλα τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που μπορούν να επιτύχουν τον σκοπό τον οποίο το κράτος μέλος αυτό επιδιώκει, χρησιμοποιώντας μέτρα λιγότερο περιοριστικά για το ενδοκοινοτικό εμπόριο.
- 40 Συγκεκριμένα, οι ελληνικές αρχές θα μπορούσαν όχι μόνο να χρησιμοποιήσουν άλλα καταλληλότερα και λιγότερο περιοριστικά για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μέτρα, όπως πρότεινε η Επιτροπή κατά την προ της ασκήσεως προσφυγής διαδικασία, αλλά και να βεβαιωθούν για την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή ή/και εκτέλεσή τους προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- 41 Επομένως, η απαγόρευση εγκαταστάσεως στην Ελλάδα όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο εκτός των καζινών, που περιέχεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002, συνιστά μέτρο δυσανάλογο σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς.
- 42 Κατά συνέπεια, ο νόμος 3037/2002 είναι ασύμβατος προς το άρθρο 28 ΕΚ.
- 43 Κατόπιν των προεκτεθέντων, η πρώτη αιτίαση που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της προσφυγής της πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

Επί της δευτέρας αιτιάσεως, που αντλείται από την παράβαση των άρθρων 43 ΕΚ και 49 ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 44 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002 απαγορεύουν στους επιχειρηματίες που είναι εγκατεστημένοι εντός άλλων κρατών μελών να παρέχουν τις υπηρεσίες τους για τη διάθεση ή την προμήθεια μηχανών παιγνίων στην ελληνική αγορά, είτε επιθυμούν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα είτε επιθυμούν απλώς να παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα από το κράτος μέλος της εγκατάστασής τους. Οι εθνικές αυτές διατάξεις, δεδομένου ότι δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένες σε ό,τι αφορά την ανάγκη τους και την αναλογικότητά τους, είναι αντίθετες προς τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ.
- 45 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι οι ελληνικές αρχές θα έπρεπε να δώσουν προτεραιότητα σε συγκεκριμένα και ακριβέστερα στοχεύοντα μέτρα που θα περιόριζαν ή θα αποσκοπούσαν στην αποφυγή της μετατροπής των ψυχαγωγικών παιγνίων σε τυχερά. Κατ' αυτήν, τέτοια μέτρα θα μπορούσαν ακόμα, για παράδειγμα, να λάβουν τη μορφή ακριβέστερα στοχευουσών απαγορεύσεων, αυστηρότερων και ακριβέστερων ελέγχων ή/και αυστηρότερων και αποτελεσματικότερων κυρώσεων. Η Επιτροπή προσθέτει ότι τα εν λόγω μέτρα δεν θα συνίσταντο απαραίτητως σε μια καθολική απαγόρευση με επιπτώσεις στις λοιπές οικονομικές δραστηριότητες που δεν συνδέονται με τα τυχερά παίγνια.
- 46 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι τα μέτρα που πρότεινε η Επιτροπή είναι ανεπαρκή και ισχυρίζεται ότι τα ριζικότερα μέτρα που εφαρμόστηκαν ανταποκρίνονταν σε επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος για να διασφαλιστεί ο επιδιωκόμενος σκοπός και ότι αποτελούσαν το μοναδικό αποτελεσματικό μέσο για την αντιμετώπιση του δημιουργηθέντος σοβαρού κοινωνικού προβλήματος. Προς αντίκρουση της δεύτερης αυτής αιτιάσεως, η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλει κατ' ουσίαν επιχειρήματα ταυτιζόμενα με αυτά που προέβαλε για να αντικρούσει την αιτίαση της Επιτροπής που αφορούσε τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.
- Εκτίμηση του Δικαστηρίου
- 47 Πρέπει εκ προοιμίου να υπομνησθεί ότι, ελλείψει εναρμονισμένων κανόνων σε κοινοτικό επίπεδο στον τομέα των παιγνίων, τα κράτη μέλη εξακολουθούν κατ' αρχήν να είναι αρμόδια για τον ορισμό των προϋποθέσεων ασκήσεως των δραστηριοτήτων στον εν λόγω τομέα. Ωστόσο, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, οφείλουν να τηρούν τις θεμελιώδεις ελευθερίες τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2000, C-58/98, Corsten, Συλλογή 2000, σ. I-7919, σκέψη 31, και της 26ης Ιανουαρίου 2006, C-514/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2006, σ. I-963, σκέψη 23).
- 48 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ επιβάλλουν την κατάργηση των περιορισμών στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών και πρέπει να θεωρούνται ότι συνιστούν τέτοιους περιορισμούς όλα τα μέτρα που απαγορεύουν, παρεμποδίζουν ή καθιστούν λιγότερο ελκυστική την άσκηση των ελευθεριών αυτών (βλ. αποφάσεις της 15 Ιανουαρίου 2002, C-439/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2002, σ. I-305, σκέψη 22, και της 30ής Μαρτίου 2006, C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, Συλλογή 2006, σ. I-2941, σκέψη 31).
- 49 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι τα εθνικά μέτρα που περιορίζουν την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη δεν μπορούν να δικαιολογηθούν παρά μόνον αν πληρούν τέσσερις προϋποθέσεις: να εφαρμόζονται κατά τρόπο μη συνεπαγόμενο διακρίσεις, να ανταποκρίνονται σε επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, να είναι ικανά να εγγυηθούν την υλοποίηση του σκοπού που επιδιώκουν και να μη βαίνουν πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, C-424/97, Haim, Συλλογή 2000, σ. I-5123, σκέψη 57 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 50 Συναφώς, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002 προκύπτει ότι στην Ελλάδα απαγορεύεται, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου, η λειτουργία ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων. Όσον αφορά τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές που βρίσκονται σε εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών Διαδικτύου, οι διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002 δεν έχουν εφαρμογή και, σύμφωνα με το άρθρο 3 του εν λόγω νόμου, απαγορεύεται η διενέργεια παιγνίων στους υπολογιστές αυτούς.
- 51 Όσον αφορά την ελευθερία εγκαταστάσεως, μια τέτοια εθνική νομοθεσία μπορεί να καταστήσει δυσχερέστερη, ή και να παρεμποδίσει πλήρως, την εκ μέρους των επιχειρηματιών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη άσκηση του δικαιώματός τους να εγκαθίστανται στην Ελλάδα με σκοπό την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών.
- 52 Υπό τις συνθήκες αυτές, μια τέτοια απαγόρευση συνιστά εμπόδιο στην ελευθερία εγκαταστάσεως.
- 53 Όσον αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, αφενός, η δραστηριότητα εκμεταλλεύσεως μηχανών παιγνίων, ανεξαρτήτως του αν μπορεί να διακριθεί ή όχι από τις δραστηριότητες παραγωγής, εισαγωγής και διανομής τέτοιων μηχανών, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών, κατά την έννοια των διατάξεων της Συνθήκης, και ότι, αφετέρου, μια εθνική νομοθεσία που δεν επιτρέπει την εκμετάλλευση και τη διενέργεια των παιγνίων παρά μόνον στις αίθουσες των καζίνων συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2003, C-6/01, Anomar κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-8621, σκέψεις 56 και 75).
- 54 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει, όσον αφορά ειδικότερα τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, ότι το άρθρο 49 ΕΚ αφορά τις υπηρεσίες τις οποίες ένας παρέχων υπηρεσίες εγκατεστημένος σε κράτος μέλος παρέχει μέσω του Διαδικτύου –και, συνεπώς, χωρίς να μετακινείται– σε αποδέκτες εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος, οπότε κάθε περιορισμός των δραστηριοτήτων αυτών συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-243/01, Gambelli κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-13031, σκέψη 54).
- 55 Για τους ίδιους όμως λόγους που έγιναν δεκτοί στις σκέψεις 36 έως 41 της παρούσας αποφάσεως, τα επιχειρήματα που προέβαλε η Ελληνική Δημοκρατία για να δικαιολογήσει το εμπόδιο στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.
- 56 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο νόμος 3037/2002 είναι επίσης αντίθετος προς τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ.
- 57 Υπό τις συνθήκες αυτές, η δεύτερη αιτίαση που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της προσφυγής της πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

Επί της τρίτης αιτιάσεως, που αντλείται από την παράβαση της οδηγίας 98/34

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 58 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν της γνωστοποίησε, κατά το στάδιο της καταρτίσεώς του, τον νόμο 3037/2002 ο οποίος περιέχει, στα άρθρα του 2, παράγραφος 1, και 3, τεχνικούς κανόνες σχετικά με προϊόντα υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, τούτο δε σε αντίθεση προς τις απαιτήσεις του άρθρου 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, που προβλέπει μια διαδικασία ενημέρωσης στον τομέα των εθνικών προτύπων και κανονισμών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών.

59 Το εν λόγω κράτος μέλος αναγνωρίζει, με το υπόμνημα αντικρούσεως, ότι οι ελληνικές αρχές φαίνεται να μην τήρησαν τη διαδικασία ενημέρωσης κατά την προετοιμασία του σχεδίου του νόμου 3037/2002 και αναφέρει ότι η παράλειψη αυτή έγινε εκ παραδρομής και όχι από πρόθεση. Κατ' αυτό, η εν λόγω παράβαση οφείλεται στην επείγουσα ανάγκη ταχείας και άμεσης αντιμετώπισης του κοινωνικού προβλήματος και διαφύλαξης της δημόσιας τάξης.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

60 Πρέπει να τονιστεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι διατάξεις όπως το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34 υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να κοινοποιούν άμεσα στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2005, C-500/03, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, η οποία δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 39, καθώς και, όσον αφορά διατάξεις παρόμοιες με αυτές της εν λόγω οδηγίας, αποφάσεις της 2ας Αυγούστου 1993, C-139/92, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1993, σ. I-4707, σκέψη 3, και της 11ης Ιανουαρίου 1996, C-273/94, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1996, σ. I-31, σκέψη 15).

61 Μέτρα όπως αυτά που προβλέπονται στα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002, στον βαθμό που απαγορεύουν τη χρησιμοποίηση όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο και ιδιωτικό χώρο, εξαιρουμένων των καζίνων, καθώς και τη χρησιμοποίηση παιγνίων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές που βρίσκονται σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών Διαδικτύου και επιβάλλουν για τη λειτουργία των επιχειρήσεων αυτών την έκδοση ειδικής αδειας πρέπει να χαρακτηρίζονται τεχνικοί κανόνες κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34 (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση της 21ης Απριλίου 2005, C-267/03, Lindberg, Συλλογή 2005, σ. I-3247).

62 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Ελληνική Δημοκρατία όφειλε να προβεί στην κοινοποίηση αυτών των τεχνικών κανόνων υπό τη μορφή σχεδίου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34 (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 40).

63 Εν προκειμένω, όμως, δεν αμφισβητείται ότι τέτοια κοινοποίηση δεν έγινε.

64 Η υποχρέωση αυτή δεν μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω από την ανάγκη εκδόσεως του νόμου 3037/2002 με επείγουσα διαδικασία για να αντιμετωπισθεί γρήγορα και άμεσα το κοινωνικό πρόβλημα που δημιουργήθηκε από την εκμετάλλευση των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων και να προστατευθεί έτσι η δημόσια τάξη.

65 Συγκεκριμένα, η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί να επικαλείται την εξαίρεση του άρθρου 9, παράγραφος 7, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 98/34, καθόσον δεν αμφισβητείται ότι, κατά τον χρόνο της θεσπίσεως του εν λόγω νόμου, δεν υφίστατο στην Ελλάδα κατάσταση όπως αυτή που διαλαμβάνεται στην εν λόγω διάταξη.

66 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τον νόμο 3037/2002 χωρίς να έχει κοινοποιήσει το σχέδιο του νόμου αυτού στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34.

67 Επομένως, η τρίτη αιτίαση που προβάλλει η Επιτροπή προς στήριξη της προσφυγής της είναι και αυτή βάσιμη.

68 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, εισάγοντας με τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002 την απαγόρευση, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου, εγκαταστάσεως και λειτουργίας όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζινών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ, καθώς και από το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34.

Επί των δικαστικών εξόδων

69 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ελληνικής Δημοκρατίας και αυτή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Η Ελληνική Δημοκρατία, εισάγοντας με τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002 την απαγόρευση, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου, εγκαταστάσεως και λειτουργίας όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζινών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ, καθώς και από το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998.**
- 2) **Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)

Unofficial document for media use, not binding on the Court of Justice.

Languages available: FR CS EL EN DE HU IT PL SL SK

The full text of the judgment may be found on the Court's internet site

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=EN&Submit=rechercher&numaff=C-65/05>

It can usually be consulted after midday (CET) on the day judgment is delivered.

For further information, please contact Christopher Fretwell

Tel: (00352) 4303 3355 Fax: (00352) 4303 2731
